

Kraków, dnia 27.12.2021 r.

Prof. dr hab. inż. arch. Dominika Kuśnierz-Krupa
Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej
email: dkusnierz-krupa@pk.edu.pl

RECENZJA

**dorobku naukowego, dydaktycznego,
organizacyjnego
oraz monografii habilitacyjnej
dr inż. arch. Anny Majewskiej
ubiegającej się o nadanie stopnia doktora
habilitowanego
w dziedzinie:
nauk inżynieryjno-technicznych,
w dyscyplinie: architektura i urbanistyka**

1. Podstawy opracowania

- Pismo Zastępcy Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Warszawskiej, Prof. dr hab. inż. Hanny Michalak z dnia 03.11.2021 r;
- Uchwała nr 92/II/2021 Rady Naukowej Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Politechniki Warszawskiej z dnia 27.04.2021 roku oraz uchwała nr 179/II/2021 z dnia 26.10.2021 roku;
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.);
- Dokumentacja złożona przez Habilitantkę jako załączniki do wniosku o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego z dnia 14.12.2020 r.

2. Sylwetka Kandydatki

Dr inż. arch. Anna Majewska studia magisterskie, na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, na kierunku architektura i urbanistyka ukończyła w 1986 roku.

W 2011 roku, czyli 25 lat później, uzyskała stopień doktora nauk technicznych, w dyscyplinie: architektura i urbanistyka), na podstawie rozprawy: pt. „Procesy urbanizacyjne na gruntach rolnych w Obszarze Metropolitalnym Warszawy”, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. inż. arch. Jana M. Chmielewskiego. Rozprawa ta otrzymała wyróżnienie Rady Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej i Nagrodę Indywidualną III st. JM Rektora Politechniki Warszawskiej, za rok 2011.

Kandydatka ukończyła także studia trzeciego stopnia na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, jak również Podyplomowe Studium Urbanistyki i Gospodarki Przestrzennej oraz Podyplomowe Studium Ochrony Dziedzictwa Kulturowego.

Habilitantka w latach 2006-2009 pracowała na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, w Katedrze Urbanistyki i Gospodarki Przestrzennej, prowadząc zajęcia w ramach studiów doktoranckich oraz na umowę zlecenie. W latach 2009-2011 była asystentem na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej, w Katedrze Gospodarki Przestrzennej i Nauk o Środowisku Przyrodniczym. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, w 2012 roku otrzymała awans na stanowisko adiunkta w tej samej Katedrze. Stanowisko to piastuje do chwili obecnej.

Kandydatka w ciągu ostatnich ponad trzydziestu lat pracowała także w kilku jednostkach projektowych, min. w Pracowni Projektowej - Hassan Slaoui, w Maroku, a w latach 1992-2007 prowadziła własną działalność projektową.

3. Działalność naukowo-badawcza

3.1. Działalność naukowo-badawcza przed uzyskaniem stopnia doktora nauk technicznych

Przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora Habilitantka opublikowała trzy artykuły naukowe, jeden w Kwartalniku Architektury i Urbanistyki i dwa w czasopiśmie Builder. Miało to miejsce w okresie między 2008, a 2010 rokiem.

W związku z tym dorobek Kandydatki przed uzyskaniem stopnia doktora należy ocenić jako dość skromny, aczkolwiek wystarczający.

3.2. Działalność naukowo-badawcza po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych działalność naukowa dr Majewskiej skupiła się na trzech obszarach badawczych, którymi są: urbanistyka, planowanie przestrzenne oraz ochrona krajobrazu kulturowego. Z obszarów tych Habilitantka wyodrębniła zazębiające się ze sobą podobszary, których problematyka

stała się głównym tematem jej prac oraz wystąpień na konferencjach. Są to: suburbanizacja; przekształcenie struktur urbanistycznych w kontekście ochrony wartości kulturowych oraz przekształcenia małych miast, ze szczególnym uwzględnieniem strefy podmiejskiej Warszawy.

Pierwszy obszar badawczy wskazany przez Kandydatkę to problematyka suburbanizacji i dezurbanizacji. Była to kontynuacja badań rozpoczętych jeszcze w trakcie doktoratu.

Powyższa tematyka nieco ewaluowała w późniejszym okresie gdyż Kandydatka swoje zainteresowania naukowe skierowała w stronę przeobrażeń struktur urbanistycznych w strefie podmiejskiej miasta Warszawy. W wyniku przeprowadzonych badań dr Majewska wskazała na zagrożenia, które niesie suburbanizacja dla zrównoważonego rozwoju i jak obniża ona jakość zamieszkania na analizowanych obszarach. Zwróciła także uwagę na proces zbyt daleko idących przekształceń terenów rolnych na mieszkaniowe.

Kandydatka wyżej opisaną problematykę prezentowała podczas konferencji oraz w ośmiu publikacjach naukowych (własnych i współautorskich), z których pięć to rozdziały w monografiach, a pozostałe są artykułami naukowymi, opublikowanymi w periodykach: *MAZOWSZE Studia Regionalne*; czasopiśmie *Geodetski Vestnik* oraz *Przestrzeń i Forma*.

Badania naukowe Habilitantki ukierunkowane na problematykę związaną z przekształceniami miejskich struktur urbanistycznych, ze szczególnym uwzględnieniem strefy podmiejskiej Warszawy, w pewnym momencie zostały zawężone do realizacji z okresu międzywojennego. Kandydatka na podstawie przeprowadzonych w tym zakresie badań zwróciła uwagę na kontrast pomiędzy realizacjami współczesnymi, a prawidłowo zaprojektowanymi zespołami z wcześniejszych okresów. Przedstawiła także proces zmian wybranych struktur urbanistycznych, a także zwróciła uwagę na problem jakim jest brak ochrony historycznych układów przestrzennych. Właśnie to, niezwykle ważne spostrzeżenie, skierowało zainteresowania Kandydatki w kierunku tematyki ochrony wartości kulturowych miast, a swoje ustalenia naukowe w tym zakresie opublikowała m.in. w periodyku *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki* wydawanym przez Komitet Architektury i Urbanistyki PAN.

Interesującą grupą publikacji dr Majewskiej są te, które powstały jako pokłosie Jej działalności eksperckiej i współpracy z prof. Kazimierzem Szulborskim. Działalność ta dotyczyła analiz stanu technicznego obiektów zabytkowych, a jej wyniki Habilitantka prezentowała na konferencjach naukowych i publikowała w materiałach konferencyjnych.

Istotnym obszarem badawczym Kandydatki jest także problematyka związana z ochroną wartości kulturowych miast, które obecnie często tracą swoje wartości kulturowe m.in. w powodu wprowadzania w zabytkową tkankę nowej zabudowy lub wytyczania nowych dróg. Habilitantka w swoich pracach dokonała szeregu analiz

wybranych historycznych układów urbanistycznych wykazując m.in. ich niewystarczającą ochronę konserwatorską oraz zwracając uwagę na potencjał często mało znanych i zniekształconych poprzez wieloletnie zaniedbania struktur urbanistycznych, który może okazać się niezwykle istotny w procesie rewaloryzacji. W ramach tego obszaru dr Majewska opracowała dwanaście publikacji, na które składają się materiały konferencyjne, artykuły naukowe w czasopiśmie oraz rozdziały w monografiach.

Kandydatka w swojej pracy naukowej zajmowała się tematyką dziedzictwa kulturowego w kontekście zasad zrównoważonego rozwoju. Wskazała m.in. na fakt, że w opracowaniach planistycznych szeregu miast rodzimy krajobraz kulturowy oraz relikty historycznych założeń nie są dość dobrze chronione, a ich wartości często zupełnie pomijane. Habilitanta w tym zakresie proponuje szereg działań naprawczych, co wydaje się szczególnie ważne w procesie rewitalizacji i odnowy miast zabytkowych. Dr Majewska opracowała zestaw zasad o charakterze wytycznych związanych z zagospodarowaniem przestrzennym, który mógłby zostać wdrożony np. w miejscowych planach rewitalizacji. Zestaw ten ma charakter uniwersalny. Został jednak zweryfikowany podczas badań prowadzonych przez Kandydatkę na terenie wybranych ośrodków. W ramach tego, bardzo ważnego, obszaru, Habilitantka opracowała trzynaście kolejnych prac, które, podobnie tak poprzednie, zostały opublikowane w materiałach konferencyjnych, jako artykuły naukowe w czasopiśmie oraz rozdziały w monografiach.

Ostatnim z obszarów badawczych wskazanych przez Kandydatkę jest tematyka małych i średnich miast, jako ośrodków „dobrych do życia”, które mogą zapewnić ludziom lepsze warunki mieszkaniowe niż duże ośrodki. Wyniki swoich badań w tym zakresie dr Majewska opublikowała w międzynarodowych periodykach takich jak „Land”, „Land use Policy” oraz „Cities”.

Dr Majewska swoje ustalenia naukowe prezentowała również na licznych konferencjach krajowych i kilku międzynarodowych. Wygłosiła na nich łącznie 21 referatów oraz 6-krotnie uczestniczyła w sesjach posterowych. Świadczy to o Jej zaangażowaniu w proces upowszechnienia wyników swoich badań.

Kolejnym elementem dorobku Kandydatki jest Jej udział w pracach zespołów realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych oraz zagranicznych. Dr Majewska współrealizowała 4 takie projekty w ramach konkursów MNiSW (nr MNiSW/2014/DIR/603/UMN – kierownik prof. Alina Maciejewska); IDUB against COVID-19 (kierownik: prof. Alina Maciejewska) oraz dwa finansowane przez NCBiR, NERW PW Nauka - Edukacja - Rozwój - Współpraca. Należy tutaj także wymienić zrealizowany przez Kandydatkę grant badawczy pt. *Dynamika procesów urbanizacyjnych na wybranych przykładach małych i średnich miast obszaru metropolitalnego Warszawy*.

Kandydatka w analizowanym okresie wykazała się aktywnością naukową, którą realizowała także poza swoją uczelnią. Była to współpraca naukowa: z Wydziałem

Architektury Białoruskiego Narodowego Instytutu Technicznego BNTU w Mińsku Białoruskim, na którą złożyły się m.in. dwa pobyty naukowo-badawcze Habilitantki w 2014 i 2015 roku na tej uczelni; współpraca naukowa i staż badawczy we Francji, w przedsiębiorstwie EPAMARNE w Noisiel-Marne-la-Vallee oraz merostwie miasta Val-de-Reuil oraz współpraca o charakterze naukowym z jednostkami samorządowymi (z urzędem Dzielnicy m. st. Warszawy w Wilanowie; Urzędem Gminy w Żabiej Woli; Urzędem Miasta i Gminy w Wołominie, Urzędem Miejskim w Mszczonowie).

Habilitantka zrealizowała także kilkanaście wyjazdów studialno-badawczych (m.in. Barcelona, Berlin, Zjednoczone Emiraty Arabskie - Dubaj i Abu Dabhi ZEA, Mediolan, Hamburg, Malmö, Walencja, Paryż, Kopenhaga, Örestad, Lizbona, Amsterdam, Bilbao, Frankfurt, Vouban k/Friburga, Londyn), które dotyczyły nowych realizacji urbanistycznych oraz przekształceń terenów przemysłowych i portowych.

Podsumowując, dr Majewska jest łącznie (biorąc pod uwagę analizowany okres) autorską i współautorką 85 publikacji. Jest to informacja zawarta przez Kandydatkę w autoreferacie na s. 11, a także w raporcie wygenerowanym w dniu 10.12.2020 roku, zapewne przez Bibliotekę PW. Recenzent nie odnalazł w dokumentacji do wniosku żadnych danych ponad te, które Habilitantka wykazała w załączniku nr 2b (*Wykaz...*) na ss. 3-8. Dane te wskazują, iż w dorobku Kandydatki znajdują się **54 publikacje**, które przedkłada Ona ocenie. Recenzent domyśla się, po analizie raportu z Biblioteki PW, iż pozostałe to prace opublikowane w materiałach konferencyjnych spoza WoS, które to materiały nie mają charakteru monografii zbiorczych. Szkoda, że Kandydatka sama tego nie doprecyzowała.

W pokaznym zbiorze, wspomnianych 54 publikacji, wyszczególniono: **2 monografie** (autorką tj. monografię habilitacyjną oraz monografię współautorską); **19 rozdziałów w monografiach**, **7 artykułów naukowych** opublikowanych w czasopiśmie zawartych w wykazie czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych wraz z przypisaną liczbą punktów, zgodnie z Komunikatem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r.; **4 artykuły naukowe** opublikowane w materiałach konferencyjnych z listy Web of Science oraz **22 artykułów naukowych** opublikowanych w czasopiśmie zawartych w wykazie czasopism naukowych, ustalonym na podstawie wykazów ogłoszonych w latach 2013-2016, zgodnie z Komunikatem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 stycznia 2017 roku.

Ocena wyżej wyszczególnionego dorobku naukowego Habilitantki nie jest łatwa, gdyż badania, którym się poświęciła mają w większości charakter i specyfikę „lokalną”, zatem ich upowszechnienie za granicą m.in. poprzez artykuły naukowe opublikowane w zagranicznych periodykach jest trudne. W związku z tym recenzent postanowił nie czynić z tego powodu zarzutu Kandydatce, tym bardziej, że prowadzone przez Nią studia są bardzo istotne dla ochrony konserwatorskiej miast

historycznych, ich centrów oraz dzielnic, ukształtowanych w przeszłości, a także dla prawidłowego procesu rozwoju analizowanych miast.

Na podstawie danych bibliometrycznych udostępnionych przez Kandydatkę należy stwierdzić, że Jej sumaryczny IF wynosi 5,41, zaś Indeks Hirscha, według bazy Google Scholar: 4 z liczbą cytowań (bez autocytowań): 33; Indeks Hirscha, według bazy Scopus: 1 z liczbą cytowań (bez autocytowań): 4 i Indeks Hirscha, według bazy Web of Science: 1 z liczbą cytowań (bez autocytowań): 2. W ostatnim okresie Kandydatka powiększyła swój dorobek, co zaowocowało m.in. podniesieniem Indeksu Hirscha, według bazy Scopus do 3 z liczbą cytowań 12.

Podsumowując dorobek naukowo-badawczy Habilitantki, należy stwierdzić, iż jest on satysfakcjonujący i recenzent ocenia go pozytywnie.

4. Działalność dydaktyczna

4.1. Działalność dydaktyczna przed uzyskaniem stopnia doktora nauk technicznych

Dorobek dydaktyczny Habilitantka zaczęła budować już na studiach doktoranckich, kiedy, w latach 2006-2009, prowadziła ćwiczenia z zakresu urbanistyki i gospodarki przestrzennej dla studentów Wydziału Architektury PW (przedmiot: Elementy Kompozycji Urbanistycznej) oraz Gospodarki Przestrzennej (przedmioty: Wprowadzenie do urbanistyki, Inwentaryzacja Urbanistyczna, Projekt urbanistyczny).

Po ukończeniu studiów doktoranckich Kandydatka, będąc na stanowisku asystenta prowadziła zajęcia na kierunku Gospodarka Przestrzenna, na Wydziale Geodezji i Kartografii PW.

4.2. Działalność dydaktyczna po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitantka, awansując na stanowisko adiunkta, kontynuowała swoją działalność dydaktyczną na kierunku Gospodarka Przestrzenna. Aktywnie uczestniczyła w sporządzaniu zasad tematycznych prowadzonych wykładów oraz wytycznych do prowadzenia przedmiotów projektowych w zakresie specjalności urbanistycznej. W analizowanym okresie dr Majewska prowadziła zajęcia z takich przedmiotów jak: Grafika Inżynierska, Rysunek Techniczny i Planistyczny, Inwentaryzacja i Analiza Urbanistyczna, Teoria Urbanistyki, Zasady Projektowania Urbanistycznego, Podstawy Projektowania Urbanistycznego, Projekt Urbanistyczny Zespołu Mieszkaniowego, Projekt Urbanistyczny Zespołu Mieszkaniowego 2, Projekt Urbanistyczny, Projekt zagospodarowania terenu o

różnych funkcjach, Najnowsze realizacje urbanistyczne oraz Podstawy Architektury i Urbanistyki. Była też promotorem około 80 prac dyplomowych inżynierskich i magisterskich, z których kilkanaście uzyskało wyróżnienia.

Warto także zwrócić uwagę na współpracę jaką nawiązała Kandydatka w zakresie procesu dydaktycznego z jednostkami administracyjnymi (m.in. Urzędem Gminy w Żabiej Woli, Urzędem Miejskim w Wołominie, Urzędem Miejskim w Mszczonowie), na podstawie której studenci wykonywali projekty koncepcyjne zagospodarowania centrów przedmiotowych miast.

Od 2011 roku Habilitantka dodatkowo prowadzi cykliczne wykłady na Studium Podyplomowym Ochrony Dziedzictwa Kulturowego, na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Wykłady te dotyczą procesów urbanizacyjnych na gruntach rolnych oraz przekształceń przestrzennych miast mazowieckich. Kandydatka prowadzi także wykłady na Studiach Podyplomowych Gospodarka Przestrzenna, które dotyczą problematyki ewolucji struktur miejskich w ujęciu historycznym oraz elementów kompozycji urbanistycznej w kształtowaniu miast.

Warto zaznaczyć, iż Kandydatka propaguje kierunek Gospodarka Przestrzenna wśród młodzieży licealnej, będąc współautorką dwóch programów nauczania w zakresie elementów gospodarki przestrzennej i ładu przestrzennego w klasach licealnych oraz prowadząc lekcje na ten temat w wybranych szkołach średnich.

Podsumowując dorobek dydaktyczny Habilitantki, szczególnie biorąc pod uwagę okres po uzyskaniu stopnia doktora, należy stwierdzić, iż jest on znaczący i recenzent ocenia go pozytywnie.

5. Działalność twórcza – projektowa oraz działalność ekspercka

5.1. Działalność twórcza - projektowa oraz ekspercka przed uzyskaniem stopnia doktora nauk technicznych

Kandydatka po ukończeniu studiów w 1986 roku podjęła pracę w biurze projektowym, w Międzyzakładowym Zrzeszeniu Budowy Domów Mieszkalnych Warszawa - Ochota, w którym jako asystent projektanta, współpracowała przy opracowywaniu projektów architektoniczno-budowlanych i urbanistycznych zabudowy wielorodzinnej, m.in. osiedla „Szczęśliwiecka”, „Włodarzewska”, „Czereśniowa” oraz budynków mieszkalnych przy ul. Tarczyńskiej i ul. Leszno.

W latach 1989 - 1992 pracowała jako projektant w pracowni projektowej Hassana Slaouiego w Rabacie, gdzie współpracowała przy realizacji projektów takich obiektów jak m.in. Lotnisko w Rabacie, Ministerstwo Rybołówstwa w Rabacie, Zarząd Portów w Casablance, Hotel 5-gwiazdkowy Riad w Rabacie czy Pałac Emira w Doha w Katarze.

Po powrocie do Polski Kandydatka rozpoczęła własną działalność projektową. Wówczas sporządziła ponad 80 projektów budynków jednorodzinnych nowych oraz

przebudów i adaptacji budynków istniejących oraz wiele projektów budynków usługowych.

W omawianym okresie Habilitantka rozpoczęła także współpracę z pracownią ekspercką konstrukcyjno-budowlaną prof. Kazimierza Szulborskiego.

5.2. Działalność twórcza - projektowa oraz ekspercka po uzyskaniu stopnia doktora nauk technicznych

Kandydatka po uzyskaniu stopnia doktora kontynuowała swoją działalność projektową, aczkolwiek nieco ją ograniczyła z różnych powodów. Wykonała ona kilka projektów nowych obiektów mieszkalnych oraz kilka projektów przebudów. Do 2015 roku kontynuowała współpracę z pracownią ekspercką konstrukcyjno-budowlaną prof. Kazimierza Szulborskiego. Następnie współpracowała z pracownią RN Projekt, z rzeczoznawcą budowlanym Romanem Nalewajko i dr inż. Pawłem Przybyszem. W ramach tej działalności Habilitantka uczestniczyła w opracowaniu ponad 80 ekspertyz i opinii technicznych, dotyczących stanu technicznego budynków istniejących, w tym zabytkowych. Wykonywała Ona m.in. analizy rozwiązań architektoniczno-funkcjonalnych i materiałowych, analizy oraz badania historyczne i architektoniczno-urbanistyczne szeregu obiektów, w tym także o wartościach zabytkowych.

Dr Majewska cały czas współpracuje także z pracowniami konstrukcyjnymi: z Biurem architektoniczno-budowlanym BUBA - mgr inż. Bogusławy Dylewskiej oraz Denikon - mgr inż. Adama Denis.

Od 2018 roku Habilitantka jest także członkiem Gminnej Komisji Urbanistyczno-Archetktonicznej w Dobrem, co świadczy, że jest Ona uznanym ekspertem w zakresie architektury oraz planowania przestrzennego.

Podsumowując całościowy dorobek twórczy oraz ekspercki dr Majewskiej należy ocenić go pozytywnie.

6. Działalność organizacyjna

Omawiając działalność organizacyjną Habilitantki należy zwrócić uwagę na Jej działalność na macierzystym Wydziale, na którym była m.in. członkiem Komisji Konkursowej w ogólnokrajowym Konkursie Wiedzy o Gospodarce Przestrzennej pod nazwą „Zaplanuj swoją przestrzeń”; członkiem komitetów organizacyjnym pięciu konferencji naukowych organizowanych przez swoją katedrę; koordynatorem wspomianej współpracy Wydziału z liceami w Wilanowie i Ursynowie, w tym kierownikiem wieloletniego projektu pt. „Wprowadzenie do programu edukacyjnego szkół licealnych elementów gospodarki przestrzennej”, za co została odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2019) oraz Nagrodą Zespołową II stopnia JM Rektora Politechniki Warszawskiej.

Dr Majewska od 2002 roku jest członkiem Izby Architektów RP oraz od 2017 roku Naukowego Towarzystwa Rewitalizacji.

Podsumowując dorobek Habilitantki w zakresie działalności organizacyjnej należy stwierdzić, że jest on przeciętny.

7. Działalność w zakresie współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym

Analizując dorobek dr Majewskiej w zakresie współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym należy podzielić go na dwie zasadnicze grupy.

Pierwszą tworzy bardzo rozbudowana i wieloletnia współpraca Habilitantki z szeregiem jednostek samorządowych, m.in. z Dzielnicą m. st. Warszawy – Wilanów; z Urzędem Gminy Żabia Wola, z Urzędem Miasta Kutna, z Urzędem Miasta Wołomin, z Urzędem Miasta Mszczonów oraz Gminą Dobre.

Grupa druga to współpraca Kandydatki z biurami projektowymi, którym służyła wsparciem merytorycznym z zakresu architektury i urbanistyki.

Omówiony wyżej dorobek Kandydatki w zakresie współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym recenzent ocenia jako skromny.

8. Ocena osiągnięcia naukowego będącego podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego tj. monografii pt. „Przekształcenia małych miast w Polsce na przykładzie specyfiki miast mazowieckich w strefie podmiejskiej Warszawy”

Dr inż. arch. Anna Majewska jako główne osiągnięcie naukowe przedstawiła publikację pt. „Przekształcenia małych miast w Polsce na przykładzie specyfiki miast mazowieckich w strefie podmiejskiej Warszawy”, wydaną przez Oficynę Wydawniczą Politechniki Warszawskiej w 2020 roku. Recenzentami pracy byli: Dr hab. inż. arch. Krystyna Solarek, prof. PW oraz Dr hab. inż. arch. Krzysztof Skalski, prof. PPUZ.

Monografia ta liczy 191 stron, w tym obszerny spis bibliografii, która została podzielona na spis literatury przedmiotu, ustawy i akty prawne, dokumenty planistyczne badanych miast, źródła kartograficzne oraz źródła internetowe. Tekst pracy został wzbogacony ilustracjami, tabelami i wykresami. Na końcu publikacji załączono także słowniczek zastosowanych pojęć.

Praca została skonstruowana klasycznie. Rozpoczyna ją Wprowadzenie, po którym następuje sześć rozbudowanych rozdziałów, a kończy Podsumowanie.

W rozdziale pierwszym, który stanowi wprowadzenie do problematyki pracy Autorka zawarła podstawowe informacje dotyczące publikacji jak: przedmiot, zakres i cel badań; prezentacja wyboru miast do badań szczegółowych, metodyka prowadzonych badań, układ pracy oraz stan badań dotyczących małych miast.

Badania Kandydatki zaprezentowane w omawianej monografii dotyczą procesów rozwojowych małych miast w Polsce, których liczba mieszkańców nie przekracza 20 tys., i które zlokalizowane są w strefach podmiejskich większych ośrodków. Autorka jako obszar badawczy wybrała strefę podmiejską Warszawy. Zajęła się problematyką urbanistyki i architektury oraz zmian krajobrazu miejskiego, jakie zaszły na terenie wybranych ośrodków (tj. miast: Błonie, Góra Kalwarii, Karczew, Mszczonów, Radzymin, Serock, Tarczyn, Zakroczym) w wyniku dwóch transformacji ustrojowych: po 1945 i po 1989 roku. Zakres czasowy badań Habilitantki obejmuje okres od 1945 roku, z uwzględnieniem historii ich rozwoju przestrzennego. Kandydatka postawiła sobie na celu: identyfikację etapów i związanych z nimi problemów rozwoju miast położonych w strefach podmiejskich; analizę zmian przestrzennych małych miast, jakie zaszły na ich terenie po 1945 r., w wyniku wprowadzenia gospodarki socjalistycznej oraz transformacji ustrojowej w 1989 r.; diagnozę stanu istniejącego zagospodarowania historycznych zespołów miejskich na przykładzie wybranych ośrodków; zdefiniowanie procesów rozwojowych, sytuacji problemowych i czynników, które wpływają na rozwój małych miast w strefach podmiejskich; analizę teoretycznych modeli miast europejskich w celu zdefiniowania możliwych kierunków rozwojowych małych miast w Polsce oraz wskazanie działań naprawczych i narzędzi urbanistycznych dla małych miast, które mogłyby wpłynąć na ich harmonijny rozwój w przyszłości.

Przedstawione badania były prowadzone przy pomocy prawidłowo dobranych metod badawczych takich jak: kwerenda archiwalna, badania terenowe, analiza retrospektywna opracowań kartograficznych oraz analiza danych statystycznych.

Rozdział 2 dotyczy teoretycznych zagadnień związanych ze specyfiką małych miast w Polsce, w tym uwarunkowań prawnych w Polsce i Europie. Autorka omówiła tutaj problematykę miasta i jego strefy podmiejskiej; prawną ochronę miast w Europie; typologię małych miast; ich charakterystykę; czynniki urbanistyczne wpływające na kształtowanie się małych miast oraz kierunki i uwarunkowania rozwoju małych miast po II wojnie światowej. W rozdziale tym Autorka zamieściła także, bardzo ważny, zdaniem recenzenta, podrozdział zatytułowany „Podstawy prawne zagospodarowania przestrzennego i ochrony miast w Polsce”. Nie zawarła w nim niestety najistotniejszych uwarunkowań prawnych związanych z ochroną miast, mianowicie tych związanych z zapisami Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z których z kolei wynikają m.in. różne formy ochrony zabytków (w tym cennych kulturowo obszarów miast, ich układów urbanistycznych itd.). Przecież te formy ochrony np. tzw. „obszarowe” wpisy do rejestru to jedna z podstaw ustanawiania stref ochrony konserwatorskiej w mpzp.

Rozdział 3 dotyczy rozwoju urbanizacji w strefie podmiejskiej Warszawy do 1939 roku. W rozdziale tym Habilitantka omówiła proces lokacji i rozwoju miast mazowieckich do 1795 roku, zagadnienia związane z urbanizacją strefy podmiejskiej Warszawy do I wojny światowej oraz tematykę urbanizacji strefy podmiejskiej

Warszawy w okresie międzywojennym. Podrozdział, w którym Autorka omawia proces lokacji miast i jej uwarunkowań został przez Nią bardzo uproszczony. Napewno brakuje tutaj odwołania się do typu układu urbanistycznego, co się w tym zakresie zmieniło się w związku z procesem samej lokacji, w kontekście okresu wcześniejszego. Przywołana przez Autorkę działka lokacyjna była przecież tylko jednym z elementów składowych zdefiniowanych układów urbanistycznych, które były rozmierzana w związku z lokacją.

W rozdziale 4 omówiono przeobrażenia przestrzenne miast strefy podmiejskiej Warszawy po 1945 roku, biorąc pod uwagę: rozwój aglomeracji warszawskiej od 1945 roku; przeobrażenia przestrzenne miast w epoce socjalistycznego modernizmu; przeobrażenia i konflikty przestrzenne miast po 1989 roku oraz czynniki wzrostu miast w strefie podmiejskiej Warszawy po 1945 roku. Rozdział ten jest interesujący i stanowi dość dobre wprowadzenie do rozdziałów kolejnych.

Rozdział 5 dotyczy procesów rozwojowych wybranych małych miast. Autorka omówiła tutaj przekształcenia struktury demograficznej i zawodowej; proces rozpraszania zabudowy miasta; proces przeobrażeń struktury funkcjonalnej; proces przekształceń układu przestrzennego (i jego elementów takich jak np. układ komunikacyjny, rynek, pozostałe place miejskie, działki); proces przeobrażeń struktury społecznej; proces przekształceń fizjonomii miasta; dostępność transportowa oraz proces przekształceń krajobrazu naturalnego miasta.

W rozdziale kolejnym Autorka przedstawiła kierunki rozwoju małych ośrodków, prezentując teoretyczne modele urbanistyczne małych i średnich miast, w tym: miasta-ogrodu; miasta Nowego Urbanizmu; miasta proekologicznego i zrównoważonego; miasta odpornego (resilient city); miasta przyjaznego starzeniu (age-friendly-city); miasta Cittaslow; miasta nowych technologii (smart city) oraz miasta dobrego do życia. Następnie omówiła teoretyczne modele rozwoju małych miast w Polsce w kontekście celowości teoretycznych modeli rozwojowych w warunkach Polski oraz dobrych praktyk w tym zakresie na terenie krajów Unii Europejskiej.

W rozdziale 7 dr Majewska przedstawiła możliwe działania naprawcze małych miast, z wykorzystaniem narzędzi operacyjnych oraz możliwych scenariuszy ich rozwoju. Stwierdziła m.in., że miasta w Polsce przechodzą głębokie przemiany demograficzne, ekonomiczne i przestrzenne, i że analizy i badania małych miast, które wykonała pozwoliły na postawienie diagnozy ich stanu istniejącego i ich zagospodarowania. W wyniku tych analiz Autorka wykazała konieczność podjęcia działań naprawczych, ale także zauważyła, że przebadane ośrodki, pomimo wielu niedomogów mają także duży potencjał, aby stać się „lepszymi miastami do życia” niż obecne „miasta średnie”. Ich atutami, według Habilitantki, są: równomierne rozmieszczenie w sieci osadniczej kraju, co umożliwia równomierne zaludnienie regionalne; zachowanie historycznych układów urbanistycznych z czasów lokacji; położenie w policentrycznej strukturze sieci osadniczej dużego miasta; możliwość

korzystania z bazy usługowej i „miejsc pracy” dużego miasta; zachowane „zagłębienie rzemieślnicze”; zachowanie wielu elementów naturalnego środowiska przyrodniczego oraz zachowanie terenów, które ponownie mogą być wykorzystane rolniczo. Zdaniem Autorki, aby małe miasta mogły stać się miastami lepszymi do życia i aby wykorzystywały swój potencjał należałoby: ograniczyć możliwości osiedlania się ludności „nierolniczej” na terenach wiejskich, kierując ich na tereny zurbanizowane małych miast; ograniczyć rozprzestrzenianie się zabudowy w granicach miast, przez wyznaczenie m.in. strefy koncentracji zabudowy; dokonać odnowy „tkanki ekonomicznej” małych miast, aby stworzyć atrakcyjne miejsca pracy oraz wprowadzić „równowagę mobilność” na terenie miasta i gminy. Wymienione działania, aby się powiodły muszą stać się częścią polityki planistycznej gminy oraz być wdrożone dzięki innym narzędziom, m.in. finansowym i organizacyjno-prawnym. Szczególną szansę w tym zakresie Autorka upatruje w ustawie o rewitalizacji, miejscowym planie rewitalizacji oraz tzw. ustawie krajobrazowej.

Rozdział 8 stanowi podsumowanie pracy. Autorka odniosła się w nim do celów i głównych założeń badań. Stwierdziła m.in., że w wyniku analiz przekształcenia struktury przestrzennej miast, można wnioskować, że na ich współczesny wizerunek miały wpływ różnorodne uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne, które determinowały ich rozwój. Habilitantka wymieniła wśród nich: uwarunkowania historyczne związane z położeniem w centrum Polski i koło Warszawy; historyczne uwarunkowania geopolityczne; zmiany administracyjne (1945, 1957, 1975, 1999); zmiany ustroju (1919, 1945, 1989) i konsekwencje decyzji politycznych oraz kontekstowe determinanty przekształceń przestrzennych. Autorka zwróciła uwagę, że niektóre z analizowanych ośrodków przez 75 lat swojej powojennej historii rozwijało się prężnie, stając się „miastami średnimi”, a pozostałe przeżywają okres stagnacji, a nawet zapaści. Na tej podstawie określiła Ona czynniki sprzyjające ich rozwojowi, ale też te, które ów rozwój hamowały. Do tej pierwszej grupy zaliczyła małą odległość od Warszawy i dobry do niej dojazd oraz trend wzrostu zaludnienia miast położonych w sąsiedztwie obszarów atrakcyjnych przyrodniczo. Do grupy czynników hamujących rozwój badanych ośrodków Habilitantka zaliczyła brak miejsc pracy, zły wizerunek miasta, niską jakość przestrzeni publicznych, znaczną odległość od Warszawy i brak dobrego połączenia komunikacją zbiorową.

W zakończeniu pracy Autorka zawarła podsumowujące spostrzeżenia, w których zwróciła uwagę, że w ostatnim dziesięcioleciu podejmowanych jest wiele działań, aby poprawić jakość życia w mieście, aby działania te były bardziej efektywne należałoby, zdaniem Autorki, rozwinąć współpracę w zakresie partnerstwa publiczno-prywatnego oraz szerzej wykorzystywać narzędzie w postaci konsultacji społecznych. Stwierdziła także, że najważniejsze jest, aby perspektywiczny rozwój analizowanych miast był kontrolowany, a nie spontaniczny, i że małe miasta potrzebują spójnego programu, który wsparłby ich rozwój.

Podsumowując opisaną i przeanalizowaną wyżej monografię habilitacyjną dr Majewskiej należy stwierdzić, że pomimo pewnych braków czy zbyt daleko idących uogólnień i oczywistych wniosków w niektórych obszarach, praca ta jest wartościowa i potrzebna, aby proces rozwoju urbanistycznego oraz rewitalizacji czy rewaloryzacji badanych miast był realizowany w oparciu także o przesłanki merytoryczne poparte badaniami naukowymi. Habilitantka wykonała bowiem szereg analiz związanych z bieżącym funkcjonowaniem wybranych miast, rozpoznała ich struktury funkcjonalno-przestrzenne oraz genezy powstania. Dokonała także diagnozy ich stanu istniejącego oraz wskazała kierunki, w których winny się rozwijać, aby w przyszłości stać się jeszcze lepszymi miastami do życia dla swoich mieszkańców.

W związku z powyższym recenzent, pomimo uwag, ocenia monografię pt. „Przekształcenia małych miast w Polsce na przykładzie specyfiki miast mazowieckich w strefie podmiejskiej Warszawy” pozytywnie. Stwierdza także, że ustalenia naukowe dr Majewskiej, które zawarła w pracy stanowią wkład w rozwój dyscypliny architektura i urbanistyka.

9. Podsumowanie i wnioski końcowe

Podsumowując, recenzent stwierdza, że dorobek dr Anny Majewskiej w większości omówionych wyżej obszarów (naukowo-badawczym, dydaktycznym, twórczym, organizacyjnym oraz współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym) jest satysfakcjonujący, aczkolwiek nie wybitny. Ustalenia naukowe Habilitantki zawarte w przeanalizowanych publikacjach, a także w monografii habilitacyjnej pt. „Przekształcenia małych miast w Polsce na przykładzie specyfiki miast mazowieckich w strefie podmiejskiej Warszawy”, zdaniem recenzenta stanowią wkład w rozwój dyscypliny architektura i urbanistyka, i w sposób wystarczający spełniają wymogi zawarte w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. **Recenzent wnioskuje zatem o dopuszczenie dr Anny Majewskiej do dalszych etapów procedury habilitacyjnej.**

